

BİLGİ TOPLUMU OLUŞTURMA BAĞLAMINDA TÜRK

EDEBİYATI DERSLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Nalan BÜYÜKKANTARCIOĞLU*

Özet

Millî eğitimin temel amacı, bireylerin eğitim-öğretim yoluyla gelişmelerini sağlayarak toplumun geleceğine ve gelişimine katkıda bulunmaktır. Bilgi birimlerinin depolanması yerine, artık bilgi işlemlenin ve bilgi üretmenin öne çıktığı 21. yüzyılda, gelişmiş ülkeler eğitimin amaçlarını gözden geçirirken, bireylerin bilgi toplumunun oluşumuna katkı sağlayacak biçimde yetiştirilmelerine önem vermektedirler. Bu bağlamda, öğrencilerin bilişsel yetilerinin geliştirilmesi, eleştirel düşünen, sorgulayan ve üreten bireyler olabilmeleri özellikle vurgulanmaktadır. Ülkemizde de, diğer derslerin amaçları gibi, edebiyat dersinin amaçları da eğitimin dünyadaki bu dinamik amaçlarından ve toplumumuzun küreselleşme nedeniyle geçirmekte olduğu değişimden ayrı düşünülemez. Şu an uygulamada olan MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi programının genel amaçları içinde bu konuya kısaca değinilmekte ise de, ilgili kavramlar ve bunların uygulanma biçimleri üzerine ayrıntılı bir yönlendirme bulunmamaktadır. Benzer biçimde, edebiyat dersi kitaplarında da bu açıdan yeterli yaklaşımlar gözlenememektedir. Bu nedenle, aşağıdaki yazıda, bilgi toplumu için geleneksel yaklaşımlardan işlevsel amaçlı yaklaşımlara geçiş sürecinde dikkate alınması gereken kavramlar, beceriler, yöntemler ve yaşanan sorunlar Türk edebiyatı dersi bağlamında tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi toplumu, eleştirel düşünme becerileri, Türk Dili ve Edebiyatı dersi, çağdaş amaçlar

Giriş

Program geliştirme, “eğitim mühendisliği” olarak tanımlanabilecek bir alanın en önemli uğraşısıdır. Özellikle, toplumların modern dünya yapılanması içinde değişimden geçtiği dönemlerde ders programlarının da bireylerin beklentilerine ve amaçlarına yanıt verebilmesi, toplum ve dünya koşullarının gerisinde kalmaması büyük önem taşır. Ders programlarının temelde iki önemli amacı olması beklenir: Bunlardan birincisi, geleneksel, ulusal ve kültürel değerlerin aktarılmasını sağlayacak adımları belirlemek; ikincisi ise, yeni gelişmeler doğrultusunda bireyleri çağın koşullarına göre hazırlayacak çerçeveyi sunmaktır (Smith vd., 1957). Ders programları içinde yer alan tanımların bu iki amaca hizmet etmesinden belki daha

önemli olanı, ders kitabı yazarlarının ve öğretmenlerin eğitime bakış açılarını saptanan ilkelere göre belirlemeleridir. Ulusal değerlerin ve kültürel birikimin aktarılması içerik açısından daha az değişime gereksinme gösterirken, çağın beklentilerine göre eğitimi gözden geçirmek daha dinamik bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu da eğitimde ders programlarının, kullanılan materyalin, öğretmenin, meslek-içi eğitimin ve okul-toplum ilişkisinin ne denli önemli olduğuna işaret etmektedir.

Ülkemizin ve dünyanın o dönemlerdeki yapılanması gereği, bundan, söz gelişi, elli-altmış yıl önceki “ideal öğrenci” ya da “ideal birey” tanımı oldukça farklıydı. Ders programlarımız da daha sınırlı bir bakış açısıyla, daha geleneksel bir anlayış içinde yapılandırılmıştı. Ulusal, kültürel birikimi ve temel bilimsel bilgiyi öğretmen-odaklı eğitim anlayışıyla veren bir sistem; olabildiğince çok bilgiyi depolayan ve bu depodan gerekli durumlarda gerekli bilgiyi hatırlayarak, seçip kullanan öğrenci modeli... Küreselleşme olgusunun henüz belirmediği, teknolojik gelişmelerin günümüz düzeyine ulaşmadığı bir yapılanmada bu tür eğitim modeli kendince yürümekteydi. Toplumun yaşam standardı, ekonomik düzeyi, değerleri, amaç ve beklentileri yine kendi koyduğu sınırlar içindeydi. Bu nedenle, toplumun o dönemlerde yapılandığı ve idealize ettiği “gerçekliğin” daha “kendine içine dönük” nitelikte olduğu söylenebilir. Okulla toplumsal dinamiklerin sürekli ilişkisi gereği, eğitimin amaçları ve uygulamaları da o dönemlerdeki toplumsal anlayışın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ancak, geçen süre içinde dünyada ve toplumumuzda değişen koşullara karşın ders programlarında ve uygulamalarında, yüzeysel kimi değişiklikleri saymazsak, son çalışmalara kadar etkin yenilemelere gidilmemiş olması eğitimde önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle 80’li yıllardan başlayarak girilen ekonomik, kültürel ve teknolojik değişim süreci, günümüzde toplumumuzu önemli ölçüde “dışa dönük” ve gelişime açık bir yapıya taşımış, dünyadaki gelişmelerin etkisiyle edinilen yeni değerler, rekabet ortamı ve çağın idealize ettiği birey kavramı eğitimdeki önceliklerin ve amaçların da gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır.

“Bilgi toplumu” kavramı toplumumuz için oldukça yeni bir kavram. Oysa bilgi toplumunu oluşturma gelişmiş ülkelerin uzun yıllardır temel hedefleri arasında yer almakta. Kavramın anlamı ve dünyada yürütülen uygulamalar gösteriyor ki, artık 21. yüzyılı yaşamaya başladığımız çağımızda “ideal birey”in tanımı eski dönemlerdeki tanımından çok daha farklı algılanmakta, eğitimin amaçları, ders uygulamaları ve öğretmen-öğrenci ilişkileri daha farklı bir bakış açısından biçimlenmekte. Ülkemizde de edinilen yeni değerler ve bakış açıları ile kimi yaklaşımların artık eskisinden farklı olduğu bir gerçek. Değişik düzeyde ve farklı nitelikteki eğitim kurumlarında yapılan bir takım çalışmalar, verilen eğitim-öğretimin ve yetiştirilen öğrencilerin niteliği dünyanın gerisinde kalmamak adına başarılı örnekler sergiliyor. Bununla birlikte, ülkemizin geneli düşünüldüğünde, farklı kademedeki eğitim kurumlarında ve farklı dersler bağlamında şu ana kadar belirlenen hedeflerin ve yapılan uygulamaların sözü edilen bilgi toplumu oluşturma sürecine ne ölçüde katkı sağladığı tartışma götürülebilir.

Ülkemizin eğitimde yeni yapılanmaları hedeflediği değişim sürecinde, çağdaş bakış açıları ile her düzeyde farklı dersler için katkı sağlayacak çeşitli önerilerin olabilmesi, bu görüşlerin tartışılması ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Dilin bireylerarası sıradan bir iletişim aracı olmaktan çok öte işlevleri olması, hemen her eylemimizin, kimliğimizin ve değerlerimizin dil yoluyla yansıma bulması, amaçlarımızı gerçekleştirmede etkin dil kullanımının önemi, vb. nedenlerle modern dünyada iletişim yetisi giderek daha çok önem kazanmaktadır. Anadilimizde bu yetiyi besleyen ve geliştiren en temel ders olarak da karşımıza

Türk dili ve edebiyatı dersi çıkmakta, hem anadili becerilerini, hem de edebiyat beğenisini geliştirmede bilgi toplumunun beklentilerini gerçekleştirmek adına bu derse önemli görevler düşmektedir. Bu yazının amacı da, böyle bir bakış açısından özellikle Türk edebiyatı derslerini ele almak, bu derslerle ilgili kimi kavramlara ve sorunlara bilgi toplumu oluşumu için gerekli beceriler açısından bir ölçüde ışık tutabilmektir. Bu oluşuma katkısı açısından dersin Türk Dili öğretimi ile ilgili yanları bu yazının sınırlarını oldukça aşacağından, yine bu dergide yer alabileceğini düşündüğüm bir başka yazıda ayrıca ele alınacaktır.

Yazının birinci bölümünde, toplum ve eğitim açısından önem taşıdığı düşünülen kimi temel kavramlar ele alınacaktır. Bu amaçla önce, bilgi ve bilgi toplumu kavramlarına değinilecek; daha sonra, bu kavramların eğitim sürecinde anlam kazanmaları açısından gerekli görülen eleştirel düşünce becerileri açıklanacaktır. İkinci bölümde ise, Türk edebiyatı dersi kapsamında, okuma alışkanlığı açısından öğrencilerde gözlenen sorunlar tartışılacak, birinci bölümde açıklanan eleştirel düşünce gelişimi açısından edebiyat dersi uygulamaları için öneriler sunulacaktır.

Bölüm 1 : Kimi Temel Kavramlar

1.1. Bilgi ve Bilgi Toplumu

İngilizcedeki “information” ve “knowledge” sözcükleri Türkçede “bilgi” sözcüğü ile karşılanmaktadır. Diğer bir deyişle, İngilizcedeki iki farklı kavramın karşılığı Türkçede tek bir kavrama indirgenmiştir. Bu nedenle, “bilgi toplumu” (knowledge society), “bilgi işleme”(information processing), “bilgi üretme” (knowledge production) ve benzeri türden kullanımların anlamlarına açıklık getirmek için bu iki terimin üzerinde durmak yararlı olacaktır:

“Information” sözcüğü herhangi bir konuda, günlük yaşam içinde ya da belli bir alanda çevremizden ya da kaynaklardan bize sunulan, ilgi ya da gereksinim duyarsak öğrenip, dağıtığımız kattığımız “malumat”tır. Bu açıdan bakıldığında, her tür olgu ile ilgili erişilebilecek hazır bilgi birimleri “information” olarak adlandırılabilir. Örneğin, size verilen bir araştırma ödevi için sayısız kaynak tarayıp, ortaya koyduğunuz bir “information” derlemesidir. Ekvatorun çapını, kimya formüllerini, otomobilin ya da bilgisayarın nasıl çalıştığını, beynin yapısını bilebiliriz. Arkadaşımızın telefon numarası ya da e-posta adresi de bir “information”dır. Banka hesaplarınızı cep telefonunuzdan kontrol edebilir, “information” sağlayabilirsiniz. Bu “bilgi”ler kısa ya da gerekirse uzun-sürelili bellek içine yerleştirilebilir. Kısa süreli bellekte kullanılmadığı zaman unutulup, giderler. Eğer uzun- süreli belleğe yerleşmişlerse pasif farkındalık sağlayacak biçimde orada kalır, belli bir zaman sonra da beyine yeni bilgiler eklendikçe aktif tutulmadıkları için yine silinebilirler (Lamb, 1999). Bu anlamı ile İngilizcedeki “information” sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak *birimbilgi* terimini öneriyorum. Özellikle içinde bulunduğumuz teknoloji çağında gündelik ya da bilimsel her türlü birimbilgiye internet aracılığı ile erişmek artık çok kolay. Kitaplar, internet, okul eğitimi, televizyon, gazete, sinema vb. yazılı ve görsel medya aracılığı ile çeşitli birimbilgilere erişebilme olgusu elbette küçümsenecek bir şey değil. Hatta son derece de önemli. Ülkemizde özellikle 90’lı yıllardan başlayarak gelişen süreç toplumumuzu - eğer olanaklar varsa – istenildiği anda gerekli bilgiye ulaşacak konuma taşımıştır. Bu anlamda, İngilizcede kullanıldığı terimle, genel olarak artık bir “information

society”; “bilgi edinen toplum” niteliğinde olduğumuz söylenebilir. Belki bu ifade üzerinde de düşünmek gerekecektir; çünkü, eskiden beri zaten kaynaklardan hazır durumda sunulan birim bilgileri dağarcığımıza yerleştirmek için eğitim alan bir toplumdur. Ders programlarının kapsamı da bunu doğruluyor. Aslında eskiye göre değişen, birim bilgi edinme biçimlerindeki çeşitlilik gibi gözükmemektedir. Eskiden yalnızca birim bilgileri kitaplardan öğrenirken, şimdi çok sayıda araç bu konuda kolaylık ve hız sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, okul sıralarında öğretmeni dinleyip, ders kitaplarını ezberleyerek oluşan edilgen öğrenme eylemi, şimdilerde pek çoğumuz için televizyon ya da bilgisayar önünde farklı bir biçimde sürmekte. Birim bilgiye erişim konusunda bireylerin eşit fırsatlara sahip olup olmadıkları ise bu yazının konusu dışında.

İngilizce “knowledge” sözcüğünün anlamı ise çok daha farklı süreçlere işaret eder: Erişilen “birim bilgi”lerin, araştırmalar sonucu elde edilen sonuçların, yalnızca bilimsel konularda değil, toplumsal, politik, kültürel, günlük yaşamla ilgili konularda da deneyim ve gözlemlerin beynimizde daha karmaşık bilişsel (cognitive) süreçlerle işlenmesi sonucu ortaya çıkan “yeni ve özgün” bulgular “knowledge”, burada benim önerdiğim terimle, *edim bilgi* dir. O hâlde, “edim bilgi” etkili zihinsel süreçleri gerektiren, oluşumuyla gerçekliğe farklı bir boyut katan, özellikle bilim ve teknoloji çağında toplumu diğer toplumlardan farklı kılan en önemli olgudur. Toplum olarak birim bilgilere açık olmakla, edim bilgi üretmenin en dikkat çeken farkı, birincisinde bilgiyi ithal eden, ikincisinde ise, özellikle bilimsel ve teknik konularda üretilen bilgiyi ihraç edebilir konumda olmaktır. Her edim bilgi (knowledge) ortaya konulduğu ve kullanılmaya başlandığı anda giderek “birim bilgi” (information) olma sürecine girer. Özellikle çağımızda bu süreç büyük bir hız göstermektedir.

Kimi edim bilgi zaten var olan ancak gözlenilen üzerinde düşünülmediği için ifade edilmemiş bir olguyu ortaya koyarak oluşmuştur. Örneğin, Newton’un yerçekimini ifade etmesi gibi. Kimi edim bilgi de, tümüyle yepyeni bir kavram ya da uygulama getirir; çağımızdaki pek çok yeni buluş ve uygulamalar gibi. Bu yönüyle edim bilgiye “know how” patenti bile verilebilir. Verilen bu örneklerle dayanarak edim bilginin yalnızca bilimsel ve teknik alanlar için geçerli bir terim olduğu düşünülmemelidir. Gündelik yaşamda çevremizdeki insanların davranış ve tutumlarını gözlemleyip, bu davranış örneklerinden yaptığımız çözümler ve tüme varımlarla o kişiler üzerine edindiğimiz sonuçlar da bir tür edim bilgi örnekleridir. Hatta daha basit bir örnek vermek gerekirse; annesinin ikazlarına (hazır birim bilgilerine) karşın sonucu tehlikeli bir davranışı yapmakta ısrar eden, ancak başına gelen kötü deneyimden sonra zihninde kurduğu neden-sonuç ilişkisi ve tümevarımla durumdan bilgi çıkaran küçük bir çocuğun davranışı da bir tür edim bilgi üretmek olarak tanımlanabilir. Şu hâlde, İngilizce “information” ve “knowledge” terimleri arasındaki en temel fark, ikincisinin üretici olması ve beynin karmaşık işlevlerine dayanmasıdır. Ancak, edim bilginin ortaya çıkabilmesi için birim bilgilerin rolü yadsınamaz. Önemli olan birim bilgilerden yararlanarak edim bilgiye varacak zihinsel işlevleri harekete geçirebilmeyi öğrenmektir. Ayrımı aşağıdaki biçimde sınıflayarak da ifade edebiliriz :

birim bilgi (information)

edim bilgi (knowledge)

basit bilişsel süreçler

karmaşık bilişsel süreçler

edilgenlik	(zihin)	etkenlik
kolaylık		yaratıcılık
kabullenici olma		seçicilik
ezberlenebilirlik		beceri gerektirme
herkesin elde edebilir olması		seçkin olma

Yukarıda açıklananlardan sonra toplumumuzun ne ölçüde “knowledge society” (bilgi üreten toplum), ne ölçüde “information society” (bilgi edinen toplum) olduğu sorgulanabilir. 21. yüzyıl gerçeğinde gelişmiş toplumların bilgiyi ekonomik ve politik girdi unsuru olarak kullandıklarını da göz önünde bulundurursak, kendi toplumumuz için çok daha dinamik hedefler belirlemek kaçınılmazdır. Toplumumuz adına bu anlamda gurur verici pek çok örneği izlemek mümkünse de, atılması gereken daha çok adım olduğu da bir gerçektir. İşte bu noktada eğitim en temel hedefler arasındadır. Biz edim bilgi üreten bir toplum olabilmek için, bunu gerçekleştirecek bireylerin eğitimine nasıl yön vermeliyiz? Bu bireyleri eğitecek programları, öğretmenleri ve ders gereçlerini nasıl hazırlamalıyız? Toplumun ileriye taşıyacak bireylere yatırım yaparken nasıl bir gelecek tanımlıyoruz? Tüm bu sorulara yanıt aramak uzun ve ayrıntılı çalışmalara gereksinim göstermektedir. Bu konuyu devlete ve eğitim planlamacılarına bırakıp, tekrar konumuza dönelim:

Bilgi toplumu, daha doğrusu, bilgi üreten toplum oluşturma amacına giden yolda bireyin hangi bilişsel becerilerle donatılması gerekir? Buna yanıt olarak, aşağıdaki bölümde eleştirel düşünce ve ilgili beceriler ele alınacaktır.

1.2. Eleştirel Düşünce Becerileri

Eleştirel düşünce kavramına yönelik çok sayıda tanım olmakla birlikte, genel olarak tüm tanımlar gerekli birim bilgilerin seçilmesi, ilişkilerinin değerlendirilmesi ve yapılan çıkarımlarla yeni ve uygulanabilir sonuçlara varılması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eleştirel düşünce, nesnel ve üretici bir akıl yürütme biçimidir. Bu akıl yürütme biçimi, günlük yaşamda, işyerinde, okulda, kısaca, insanın var olduğu her ortamda üretici amaçlar için gerekli görülmekte, bireyin karmaşık zihinsel etkinliğini ortaya koyduğu bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Toplumda eleştirel düşünce becerileri gelişmiş bireylerin dogmalardan kurtulmuş, düşünce ve davranışlarına doğru yön veren, çağın gereklilikleri doğrultusunda ileriye yönelik toplumsal değişimleri tetikleyebilen, açık fikirli, nesnel ve yaratıcı bireyler olduğu belirtilmektedir (Rudinov & Barry, 2004, 9- 33). Yukarıda da açıklanan bilgi üreten toplum olmanın yolu, eleştirel düşüncenin gelişiminden geçmektedir. Şimdi eleştirel düşünce becerilerinin neler olduğuna kısaca bakalım:

Aşağıdaki çizelgede eleştirel düşünen bireyin zihinsel süreçleri ve bu süreçlere eşlik etmesi beklenen tutumlar belirtilmektedir (daha geniş bilgi için bkz. Facione, P.A., 2004; Jessop, J.L.P. 2002; Pitchers, R.T., 2000; Beyer, B.K., 1985.)

Çizelge 1 : Eleştirel düşünce becerileri ve gerekli tutumlar

Çizelgede belirtilen özellikler 2. Bölümde ayrıca ele alınacaktır. Eğitimde eleştirel düşünce becerilerini geliştirmek, istenilen zihinsel süreçlerin işleyişini sağlamak için doğru yaklaşımları belirlemek, uygun gereçleri ve ortamı hazırlamak da önemlidir. Aşağıdaki çizelgede sınıf-içi uygulamalarda böyle bir amaç için gerekli ortam önerilmektedir:

Çizelge 2 : Eleştirel düşünmeyi sağlayacak ortam

Geliştirdiğim çizelgede açıkça görülebileceği gibi, bilgi toplumu adına fikir üretici ve eleştirel düşünen bireylerin yetiştirilebilmeleri için, bu bireylerin sınıf-içi ortamda pasif öğrenciler konumundan çıkartılarak, kendi etkinliklerinin de farkına varacakları aktif konuma getirilmeleri birincil koşuldur. Öğretmen merkezli öğretimle sürekli olarak bilgiyi “hazır” alan ve bu bilgileri araştırmadan, sorgulamadan, belirtilen becerileri kullanmadan depolayan öğrenci bir tür zihinsel dumura uğrama riski altındadır. Sınavlarda kendisinden istenileni bilgi deposundan çekip, hatırladığı biçimiyle geri vermek durumunda kalan öğrenci, deyim yerindeyse, bilgi katalizöründen başka bir şey olmamaktadır. Bu süreç karmaşık süreçleri değil, basit süreçleri gerektirir. İnsan beyninde potansiyel olmasına karşın, eğitimdeki yanlışlardan ötürü geliştirilmeyen karmaşık bilişsel süreçler toplumda giderek düşünemeyen, kendine sunulanla yetinen, sorgulamadan kabullenen, yeni bilgi üretemeyen pasif kişilerin çoğalmasına neden olacaktır. Bunun da çağımızın sürekli altını çizdiği, ülkemizde de amaçlanan bilgi toplumu, daha doğrusu “bilgi üreten toplum” oluşumu ile bir ilgisi yoktur.

Bölüm 2 : Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri Üzerine

2.1. Ders Programlarına Kısa Bir Bakış

Şu an yürürlükte olan IX, X, XI. sınıflar Türk Dili ve Edebiyatı ders programları incelendiğinde, genel amaçların şu temel hedefleri vurguladığı görülmektedir¹: (1) Türk dilinin tarihini, önemini, yerini ve özelliklerini kavratmak, (2) Türk edebiyatının eski ve yeni örnekleriyle kültürel birikimi tanıtmak ve ulusal değerleri pekiştirmek; belli ölçüde batı edebiyatı örneklerine yer vermek, (3) okuma sevgisini; okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmek, (4) kimi zihinsel becerileri kazandırmak. Özellikle son madde kapsamındaki genel hedefler aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir :

Madde 9 : Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve eğitimi yoluyla öğrencilere diğer alanlarda da sağlam, dengeli, hür ve sistemli düşünme alışkanlığı; araştırma, tartışma, değerlendirme, yorumlama, sentez ve oluşturma gücü kazandırmak;

Madde 10 : Sınıf ve yaş seviyelerine göre dinleme, okuma ve yazma faaliyetleri sırasında Türk dilinin bütün özelliklerini öğrenme, kullanma ve bu yolla bilgi edinme, kavrama, analiz ve sentez yapabilme alışkanlığı kazandırmak.

Programın diğer bölümleri incelendiğinde derslerde “ne” yapılması gerektiği belirtilmekte, “nasıl” yapılması gerektiği üzerinde yönlendirmeye rastlanmamaktadır. Gerek bu programda, gerek öğretim yöntemleri üzerine hazırlanmış diğer kaynaklarda “nasıl” sorusu için bulunabilecek yanıtlar ise çoğunlukla öğretmeni merkez alan tek-yönlü yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer durum, kullarımdaki birçok ders kitabında gözlenen yöntemler için de geçerlidir. Öğrenci soru üretmekten, sorgulamaktan, aktif süreçler geliştirmekten çok, içerikteki bilgiye yönelik yanıtlar verme rolündedir. Bu nedenle, yukarıda alıntısı yapılan program genel amaçlarında eleştirel düşünceye gönderim yapan ifadelerin ne ölçüde hayata geçirildiği düşündürücüdür. Dünyadaki değişimlere, genç bireylerin artan ilgi alanlarına ve değişen kişilik özelliklerine karşın, anne babalar çocuklarının, hatta torunlarının eğitiminde hâlâ kendi öğrencilik yıllarındaki uygulamaları görüyorlarsa bu önemli bir sorundur.

Ancak bilindiği gibi, şu an yürürlükte olan lise Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programı 2005-2006 yılından itibaren kademeli olarak uygulamadan kaldırılacak, yerine Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kurulan “Orta Öğretim Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı Özel İhtisas Komisyonu”nun hazırladığı “Orta Öğretim Dil ve Anlatım” ve Türk Edebiyatı” dersi öğretim programları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 14/07/2005 tarih, 197 sayılı kararı ile 2005-2006 öğretim yılında IX. Sınıftan başlamak üzere kademeli olarak uygulanacaktır. Bu programlarla ilgili ayrıntılı çalışmalara bakıldığında2 bilgi üreten toplum yapılanması adına yazının 1. Bölümünde ifade edilen düşüncelere paralel düşüncelerin ve planlamaların olması son derece umut vericidir. “Orta Öğretim Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı Dersi” başlıkları altında düşünülen ders programlarının geliştirilmesi çalışmalarında şu an uygulamada olan programlarla taslak programların karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görülebileceği gibi, şu an uygulanmakta olan programdaki aksaklıklara ve eksikliklere işaret edilmekte, bütüncül ve eklettik bir yaklaşımla bilgi üreten toplumu oluşturacak genç bireylerin eğitimi yeni ilkeler ve uygulama önerileri bağlamında belirlenmektedir. Çalışmada da belirtildiği gibi, 1981’de uygulanmaya konulan ve “bilimsel-teknolojik gelişmeler çerçevesinde yenilenmeyen” (ilgili dipnot, s. 33) uygulamadaki program çağın koşullarını, toplumun amaç ve beklentilerini karşılamaktan oldukça uzaktır. Kademeli olarak uygulamaya konulacak yeni programın iyi planlanmış bir meslek-içi eğitimle öğretmenlere yeni bakış açıları kazandıracığı ve öğrenciler için çok daha yararlı olacağı umulmaktadır.

2.2. Bilgi Toplumundaki Önemi Açısından Okuma Alışkanlığı, Eleştirel Okuma Süreçleri ve Edebiyat Dersleri

Okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin başlıca amaçları arasındadır. Yıllardır derslerde bu konuda gösterilen çabalara karşın gerek öğrencilerin gerek yetişkinlerin yeteri kadar okumadıklarından yakınmaktayız. Ülkemizde gazete, dergi ve kitap satış rakamları ya da kütüphanelerden yararlanan okur sayısı arzu edilenin oldukça altındadır. Öğrencilerin yeterince okuma alışkanlığı kazanamamasının pek çok toplumsal ya da ekonomik nedeni sıralanabilir. Burada daha çok edebiyat derslerinin bu sorunun çözümüne nasıl katkı sağlayabileceği tartışılacaktır.

Okuma alışkanlığı kazanmanın ve okumanın önemi elbette yadsınamaz. Okuma, tıpkı yazma gibi sonradan öğrenilir. Aslında, gözün her bir satırı izleyerek yorulduğu, gözün ve beynin ortaklaşa çalıştığı karmaşık bir eylemdir. İnsan, doğası gereği, kolayı zora tercih etme,

en çok gereksinim duyduklarına öncelik verme eğilimindedir. Okumaya gereksinim ne zaman duyulur ? Bu, tuhaf bir soru görünebilir. Her insan, öncelikle, toplum içinde işlevsel amaçlarını gerçekleştirmek, bu amaçlara yönelik gereksinmelerini karşılamak için okur demek, yanlış olmayacaktır (örneğin, haber edinmek, gelen mektupta ya da bırakılan notta ne yazdığını anlamak, yönünü bulmak gibi. Kaldı ki, günümüzde televizyon, radyo, cep telefonu gibi görsel ve elektronik araçlar insanların gündelik yazılı okuma eyleminden sağladıklarını çok daha kolay yoldan onlara iletilebilmektedirler. Diğer yandan, gazete okumak da kimileri için yalnızca gündelik olaylardan haberdar olmayı sağlayan bir araç olduğu için, ülkemizde “tabloid” tür gazete satışları fikir yazıları yayınlayan gazetelere göre daha fazladır. Kendi düşüncelerini göreceli bir ortamda değerlendirmek ve yeni bakış açılarını anlamak için gazete ya da fikir yazısı okuyan bireylerin sayısı nüfusumuza oranla oldukça sınırlıdır.) Ancak, yazılı bir edebiyat ürününü, bilgi veren bir metni ya da kitabı okumak gündelik gereksinimler için okumaktan oldukça farklıdır. Bu tür metinleri okumak için gerekli olan motivasyon unsurları merak, öğrenme isteği, yeni fikirler üretme, zevk alma, eğlenme, edebiyata ilgi duyma olabilir. Böyle bir okuma eylemi için neden zorunluluk olduğunda bu gibi motivasyon unsurlarından söz edilebilir mi?

Ülkemizde bireyler okuma eylemiyle genel olarak 7 yaşında ilköğretime başladıklarında tanışırlar. Okuma ve yazma öğrendikten sonra, eğlenceli hikaye kitapları yerlerini hemen ders kitaplarına bırakır. Öğretmenin sorgusuz otoritesi, ben-merkezli eğitimi ve ders kitaplarının küçük öğrencilere hiç de iç açıcı gelmeyen kimi örnekleriyle çoğu öğrenci eğitimin ilk dönemlerinden itibaren okumaya ilgilerini kaybetmeye başlarlar. Sınavlar, çoğunlukla ezber dayalı yöntemlerle yapıldığından, öğrencilerin okuma eylemi ile en çok iç içe oldukları ders kitapları, daha ilk yıllardan başlayarak sınav için ezberlenmek amacıyla okunan, bu nedenle de antipati duyulan bir araç hâline gelir. Aslında bu süreçte farkında olmadan antipati geliştirilen okuma eyleminin kendisidir. Yüksek sınav notları öğrenci için kendine güven, başarı, motivasyon; kısaca “mutluluk” demek olduğundan, sistemin beklentilerine ayak uyduramayan öğrenciler için ders kitabı demek, okuma demek, bu da , sınav, ezber, ödev demektir. Aksayan eğitim sistemimiz içinde ilk okuma deneyimlerini ders kitapları ile yaşayan, kişilik ve düşünce gelişimini geliştirmeyen öğretim yöntemleriyle de bunalan öğrenciye eğitim bu biçimde sürdüğü sürece “okumayı sev” demek, sudan korkan birisine “denize atla !” demekten farksızdır. Burada ifade ettiklerimle, “eğitimden ders kitapları kaldırılın” gibilerinden bir düşünce taşımadığımı özellikle belirtmek isterim. Sorunun, ders kitabı kullanmakla değil, ders kitaplarının içerikleri ve bilgiyi sunuş biçimleri, ders programları, öğretim ve sınav yöntemleri, ders işleme biçimleriyle ilgili olduğunu düşünüyorum.

Okumayı sevdirmenin en önemli adımı, okumayı zorunluluk biçiminden çıkartıp, yukarıda örneklerini saydığım motivasyon unsurlarına dönüştürmektir. Eğitimin bireye sağlayabileceği en önemli katkı, birim bilgi birikimi değil, yaşam boyu işine yarayacak olan kendi kendine bilgiye ulaşma ve öğrenme becerileri kazandırmaktır. Okuma motivasyonu da bu amacın gerçekleşmesinde temel taşlardan biridir. Okuma eylemi nasıl motive edilebilir? Yukarıda belirttiğim merak, öğrenme isteği, yeni fikir üretme, vb. türünden örnekler gereksinme biçimine dönüştürülerek. Belli bir konuyu hiç de merak etmeyen, öğrenme isteği duymayan, kendine güvensiz bir öğrencinin o konuda okuma motivasyonundan söz edilebilir mi ? Derlerde bu motivasyonu yaratmak demek, öğrencide (a) akademik anlamda araştırma yapma merakı uyandırmak, (b) edebiyat metinlerini okuyarak kendisi ve toplumu adına düşünen birey olduğunun farkına vardırarak, böylece okumadan zevk almasını sağlamak anlamına gelir ki, bu da okuma eyleminin önemli ölçüde bir zorunluluk biçiminden çıkıp, giderek bir gereksinme

biçimine dönüşmesi demektir. İşte bu noktada karşımıza yine öğretim yöntemleri, materyaller ve sınıf-içi uygulamaları çıkmaktadır. Öğrencinin kendine güvenini geliştiren, onu düşünmeye, okuduklarını ve düşündüklerini akıl yoluyla irdelemeye yönlendiren, öğrenciye dersi yalnızca öğrenen değil, oluşturan birey rolü veren bir eğitim sistemi içinde okuma eyleminin gerekliliğini öğrenci kendi kendine takdir edebilmelidir.

Edebiyat derslerinde okuma motivasyonunu arttırıcı öneriler neler olabilir ? Bu yazının konusu kapsamında, edebiyat kitaplarında yer alan metinlerin daha çok hangi dönemden ve ne türden edebiyat örneklerine ağırlık vermesi gerektiği konusuna değinmeyeceğim. Bu zaten tartışılan bir konu. Yazının amacı doğrultusunda motivasyonu arttırmak açısından eleştirel düşünceyi geliştirmeye yönelik öneriler üzerinde durmak istiyorum : Eğitimin ilk yıllarından itibaren okuma eylemine zaten soğuk kalan öğrenciye ödev vererek bir takım kitapları okumalarını sağlamak, özet çıkarttırmak elbette mümkündür. Bu zorunlu geçici eylem her zaman kalıcı bir okuma alışkanlığı ve zevki kazandırmayabilir. Gerek edebiyat dersi kitapları içinde, gerek sınıf-dışı yoğun okuma (extensive reading) etkinliklerinde öğrencinin yaşadığı dönemin gerçeklerine dayanan, ilgi alanlarından seçilmiş, daha çok çağdaş Türk edebiyatı örneklerine yer verilmesi, özellikle kısa metinlerden daha uzun metinlere doğru gidilmesi iyi bir başlangıç olabilir. Özellikle yoğun okuma için seçilecek metinler öncesi önerilebilecek bir adım, öğrencilere bu bağlamda bir "gereksinim çözümlemesi" (needs analysis) uygulamaktır. Gereksinim çözümlemesi gerek okunacak metinler, gerek ders amaçları adına yararlı veriler sağlayan bir yöntemdir (daha fazla bilgi için bkz. Sert, 2002; Tan vd., 2002; Cohen vd., 2000) Öğrencilere ne tür örnekleri okudukları ya da okumak isteyecekleri, bunları tercih etme nedenleri sorularak elde edilecek sonuçlar seçilecek metinler adına karar vermekte yarar sağlayacaktır (Bu tür çözümleme, ders programlarının geliştirilmesi öncesinde de yapılması ve bulgularının devletin belirlediği içeriğe belli ölçülerde katılarak, mutlaka dikkate alınması gereken bir adımdır. Benzer biçimde, öğretimin ve kullanılan materyallerin her öğretim yılı sonunda hem öğretmenlerin, hem de öğrencilerin görüşleri alınarak nesnel ölçütlerle değerlendirilmesi (post evaluation) geribildirim ve ileriye dönük planlamalar açısından son derece yararlıdır.) Son aşamada, öğretmen ulusal birlik ve beraberlik ilkesini de dikkate alarak öğrencinin ilgisini çekebilecek öykü, deneme, roman türünden günümüz Türk edebiyatı örneklerini ders-dışı yoğun okuma etkinliği olarak verebilir. Bu süreçte, okunan metinlerin içeriği ve dil kullanımı ile anlaşılır olması; öğrencide fikir üretimini sağlayacak ilgiyi yaratması; kendisi ve dış dünya ile ilgili merak ettiklerine yanıt vermesi beklenir. Yoğun-okuma kitapları seçerken önerilebilecek bir başka yöntem de şu olabilir: Doğrudan metne/kitaba girmek yerine, daha önce sınıfa güncel bir konudan, hatta popüler bir gazete haberinden alıntı getirmek, konuyla yakın ya da uzak ilgisi belirlenen bir film izlettirmek, bunlardan yola çıkarak grupların fikirlerini tartışmasını sağlamak, oradan konuyu toplumsal bir olguya bağlayıp, bu konuyu işleyen hangi öykü, roman gibi edebiyat ürünlerinin olduğunu öğrencilere araştırtmak, yerinde olabilir. Bir sonraki oturumda öğrencilerin araştırıp getirdikleri kitaplar öğretmenin de değerlendirmesiyle gruplara ayrı ayrı verilebilir.

Gerek ders kitabındaki metinlerin, gerek diğer kitapların okunmasına ilgi ve gereksinme yaratmak için öğretmenin çıkışını önce gerçek yaşam örneklerinden yapması - bu yaklaşım kaside, gazel, vb. gibi Divan edebiyatı örnekleri için de işe yarayacaktır - önerilir. Amaç metni okumaya karşı istek ve merak uyandırmak için geliştirilecek strateji öğretmenin becerisidir. Sınıfın yapısına göre doğru tetikleyici stratejiler geliştirebilir. Öğrencilerin pek çoğu televizyonda belgesel kanallarını izlemeye ilgi duyarlar. Okulda aynı bilgiyi kuru anlatımla ve teorik çerçevede vermek söz konusu olunca, aynı ilgiyi duydukları söylenemez. Bu da

gösteriyor ki, öğrenci bilginin kendisinden değil, bilgiyi sunuş biçiminden olumsuz etkilenmektedir. Bu da okuma alışkanlığı kazandırma yolunda dikkate alınması gereken bir etkidir.

Yazarın biyografisini, dili kullanımını, karakterlerin özelliklerini incelemenin yanı sıra, öğrencilerden okuma eylemi sonunda istenebilecek daha önemli bir etkinlik, kitaptaki olaylar ve olguları toplum adına değerlendirmek, bu konularda kendi fikirlerini üretmelerini ve tutumlarını sergilemelerini beklemek, yaşamlarından örneklerle dayanarak benzerlikler ya da farklılıklar üzerinde durmak, üzerinde durulan konu bir soruna yönelikse, çözüm önerileri üretmelerini beklemek olabilir. Gruptaki öğrencilerin görüşleri diğer gruplarla etkileşim içinde bir sınıf paneline dönüştürülebilir. Daha sonra ortaya konulan fikirlerden tümevarım yoluyla elde edilenler yazılı bir etkinlik için ödev verilebilir. Bu biçimde, kompozisyon dersleri için de iyi bir alt yapı sağlanmış olabilir. Etkileşimsel ve eleştirel etkinliklerle öğrenci toplumdaki sorunlar ya da bireyler üzerine düşünmeyi öğrenecek, bu uygulamaları gelecekte kendi yaşamı ve toplumu için de yapabilecektir.

Bu amaçla, Çizelge 2’de sunulan sınıf-içi öğretim ortamının oluşturulması ve Çizelge 1’de verilen eleştirel düşüncüyü geliştirmeye yönelik adımlar önem taşımaktadır. Bu süreçte, öğrenmeden sorumlu olan öğrencinin kendisi olduğu için, öğretmen yalnızca doğru yönlendirmeyi yapan rol üstlenmektedir. Amaç, öğrencinin kendi beceri ve yeteneklerinin farkına varması, kendine güven ve saygı duyması, nesnel bakış açısı geliştirmesi, başkalarının fikrini dinleyebilmesi ve fikir üretebilmesidir. Çizelge 1’de önerilen becerileri geliştirmek için belirtilen ayrıntılı adımların her biri için aşağıdaki öneriler düşünülebilir. Bu önerileri gerçekleştirmek için klasik oturma düzeni yerine, etkileşimsel oturma düzeni oluşturmak; bilgisayar, VCD/DVD oynatıcı, kasetçalar, film,vb. gibi görsel materyal kullanımı yararlıdır :

1. Sınıftaki grupların karşıdan okuyabileceği büyüklükte basılmış ya da -varsa- powerpoint ekranından geçen çözümlenmeyi tetikleyeci sorular: **ne?-kim?-nasıl?-hangi?** soruları.
2. Grupların verdikleri yanıtlar sonucu oluşan birimlerin (kişi, olay, olgu, nesne, inanış, değer, problem, tutum, davranış, vb.) birbirlerine göre konumlarının belirlenip, kıyaslama ölçütlerinin öğrenciler tarafından saptanması. Bu ölçütlere göre kıyaslama.
3. Yine görsel/ elektronik bir materyalle verilen, **neden?** soruları. Yanıtları metinde kolaylıkla bulunabilecek sorulardan (“factual questions”) daha çok, metinde yazılandan yazılmayanı çıkarıma götürecek tipte sorular (“inferential questions”). Yönlendirilen soruları sınırlı tutup, daha fazla **neden?** sorusunun öğrenci tarafından sorulmasını sağlamak. Olguların ardındaki nedenleri varsayım biçiminde ifade ettirmek.
4. Metin toplumsal gerçeklere dayanıyorsa, oluşturulan varsayımların geçerliliğinin araştırılması için ilgili kaynaklara yönlendirmek. Bu süreç için öğretmenin birkaç yararlı kaynağı öğrenciye vermesi, öğrencilerin de farklı kaynakları araştırmasını beklediği belirtilebilir. Sonraki oturumda bu araştırma sonuçları sunulmalıdır.

5. Tartışmalardan genel sonuçlara varmayı sağlama: tümevarım. Her grubun kendi genel çıkarımını yapması ve seçilen üyenin bu görüşü/bilgiyi dile getirmesi.
6. Elde edilen sonuç-bilginin türüne göre, toplumun güncel sorunlarına, kişilerin kendi yaşamlarına, tarihsel-kültürel değerler bağlamına, estetik olgulara bakış açısına, eski ya da yeni yaşam biçimlerine, dünyadaki gelişmelere ve gerçeklere transfer edilerek ele alınması.
7. Edebiyat dersi ya da başka bir ders içinde daha önce öğrenilmiş ilgili ya da çağrıştırmacı bilginin tartışılan konuyla bağlantısını sağlayacak adımlar. Bu adımların öncelikle öğrencilerden gelmesini sağlamak için öğretmen çağrışımsal stratejiler kullanabilir.
8. Öğrencilerin bakış açıları ortaya konulduktan sonra, bu bakış açılarının ne ölçüde nesnel, ne ölçüde öznel olduğunu yine öğrencilere buldurmak için, her grubun bir grup çalışması içinde, okul dışında ailedeki, yakın çevredeki ya da diğer sınıflardaki farklı bireylerden, konu ya da fikrin özelliğine göre, anket ya da görüşme teknikleri ile veri toplaması.
9. Karşılaştırma: Başkaları benim/bizim gibi mi düşünüyor? sorusuna yanıt arama. Bu yanıtların bir başka derste nedenleri ile tartışılması. Farklı fikirlere saygı duymayı; paylaşılmayan fikirlere karşı kişinin kendi fikrini ne biçimde dile getirmesi gerektiğini öğretme. Bilgiyi paylaşma biçimlerinden söz etme. Düşüncelerin bilgiyle desteklendiğinde nasıl güçlendiğini örnekleme.

Elbette, buraya kadar söz edilenler edebiyat metinlerini işlerken bilgi toplumu için eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek, okumaya ilgiyi arttırmak için vurgulanan kimi önerilerdir. Metnin edebi özelliklerine ilişkin diğer ders işleme adımlarını öğretmen bu türden bir yöntemin içine uygun biçimde yerleştirebilir. Öğretmenlerimiz deneyimleri ve becerileri ile bütüncü ve işlevsel yaklaşımlar geliştireceklerdir.

3. Sonsöz

Bu yazıda bilgi toplumu adına eleştirel düşüncenin geliştirilmesi ve okumaya ilginin artırılması ele alınmış ve birtakım öneriler geliştirilmiştir. Hiç kuşkusuz, önerilerin daha da geliştirilerek başarılı sonuçlara gidilmesi mümkündür. Ancak, bu amaç için düşünülenlerin gerçekleşmesinde devlete ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Ders programlarının yeniden yapılması önemli bir gelişmedir. Diğer yandan, etkileşimsel ve işlevsel öğretim yöntemlerine eşlik edecek gerekli teknik donanımın sağlanması, meslek-içi eğitimin de bu yönde desteklenmesi gerekir. Okullara verilen bilgisayarları yalnızca öğrencilerin arada uğrayıp kullandığı cihazlar olmaktan çıkartarak, öğretmenler tarafından ders içinde ve ders malzemesi hazırlarken etkin olarak kullanabilecekleri araçlar hâline getirmek, bunun için de tüm

öğretmenlere zorunlu bilgisayar eğitimi vermek hedeflenmelidir. Her okula diğer teknik öğretim malzemelerinin (tepegöz, bilgisayardan perdeye yansı cihazı, vb.) sağlanması önem taşımaktadır. Bütün bunların gerçekleşmesi parasal olanaklarla ilgili olduğundan, eğitime destek projeleri boyutları genişletilerek devam ettirilmelidir. Diğer yandan, meslek-içi eğitimde eleştirel düşünce gelişimine yönelik teorik ve uygulamalı bilgilerin aktarılacağı, yöntemlerin tartışılacağı oturumlar planlanabilir. Daha çok sayıda öğretmenin bilgi toplumunu oluşturma yolundaki düşünce ve deneyimlerini paylaşabilecekleri süreli yayınlara yazı yazmaları, bu yayınları ve İnternet'teki konuyla ilgili bilgileri takip etmeleri, sempozyumlara katılmaları ve okul-içi etkinlik olarak meslektaşlarına haftalık konuşmalar çerçevesinde bilgi aktarmaları teşvik edilebilir. Bu konuda üniversite-orta öğretim iş birliği genişletilebilir.

Bu ülkenin ve genç kuşakların modern dünyanın beklentilerine ve koşullarına göre gelişmesine katkı sağlamak devletin ve tüm eğitimcilerin görevidir.

Kaynakça

Beyer, B.K. (1985) Critical Thinking : What Is It ? *Social Education*. Vol. 49, ss. 270-276.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2000) *Research Methods in Education*. Routledge.

Facione, P.A. (2004) "Critical Thinking: What It is and Why It Counts".
http://www.insightassessment.com/pdf_files/what&why2004.pdf (siteye bakış : 09.09.2005)

Jessop, L.P. (2002) "Expanding Our Students' Brainpower : Idea Generation and Critical Thinking Skills" *Proceedings of the 2002 American Society for Engineering Education Annual Conference & Exposition*.
<http://www.rowan.edu/colleges/engineering/clinics/asee/papers/2002/0947.pdf> (siteye bakış : 09.09.2005)

Lamb, S. (1999) *Pathways of the Brain: The Neurocognitive Basis of Language*. John Benjamins Publishing Company.

MEB Müfredat Geliştirme Süreci,
http://programlar.meb.gov.tr/program_giris/program_temel_yaklasim.pdf (siteye bakış:12.09.2005)

Pitchers, R.T. (2000) Critical Thinking in Education. *Educational Research*. Vol.42 No.3 ss.237-249.

Rudinov, J., Barry, V.E. (2004) *Invitation to Critical Thinking*. Thomson & Wadsworth.

Sert, N. (2002) *Yabancı Dil Öğretiminde Program Geliştirme Açısından Gereksinim Çözümlemesi*. MEB Yayınları.

Smith, B.O., Stanley, W.O., Shores, J.H. (1957) *Fundamentals of Curriculum Development..* Harcourt, Brace & World Inc.

Soysal, M.O. (2004) *Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmeninin El Kitabı*. MEB Yayınları.

Tan, J.P., Sosale, S., Mingat, M. (2002) *Tools for Education Policy Analysis*. World Bank Publications.

CONSIDERATIONS ON TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE COURSES IN THE CONTEXT OF THE KNOWLEDGE SOCIETY FORMATION

Nalan BÜYÜKKANTARCIOĞLU*

Abstract

The fundamental objective of national education is to contribute to the overall development of society through the educational development of individuals. In the world of the 21st century where processing of information and producing knowledge are given more importance than mere accumulation of information, developed countries, while revising their educational objectives, emphasize educating individuals in the way they can contribute to the formation of the knowledge society. In this context, development of students' cognitive skills and their becoming critically thinking, questioning and productive individuals are particularly foregrounded. In our country as well, the objectives of literature classes, just like the objectives of all other classes, cannot be considered independent of the dynamic objectives of education around the world or of the societal change our country has been experiencing under the effects of globalisation. In the general objectives of the currently used Turkish language and literature curriculum prepared by the Ministry of National Education, although such issues are briefly mentioned, there is insufficient guidance concerning the related concepts and their implementation. In the like manner, Turkish literature coursebooks do not seem to be providing effective methodology in this respect, either. For this reason, within the context of Turkish literature classes, the following article discusses the concepts, skills, methods and some of the problems that should be considered in a period of transition from traditional approaches to functional ones for the formation of the knowledge society.

Key Words: Knowledge society, critical thinking skills, Turkish Language and Literature course, contemporary objectives

* Doç. Dr.; Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dilbilimi Bölümü Öğretim Üyesi, 06532, Beytepe, Ankara

1 Müfredat, M. Orhan Soysal (2004)' ten incelenmiştir.

2 Ayrıntılar için, bkz. http://programlar.meb.gov.tr/program_giris/program_temel_yaklasim.pdf